

Vergaderjaar 2024–2025

33 552

Slachtofferbeleid

Nr. 119

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 15 oktober 2024

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de wijze waarop ik uitvoering geef aan de motie van het lid Ellian (VVD), waarin de regering wordt verzocht ervoor te zorgen dat een slachtoffer, of diens advocaat of vertegenwoordiger, automatisch binnen een week een afschrift ontvangt van het vonnis of arrest in de strafzaak waarin het strafbare feit tegen het slachtoffer is behandeld.¹ Daarnaast ga ik in deze brief in op de motie die is ingediend door het lid Eerdmans (JA21), waarin het OM wordt verzocht aan slachtoffers en nabestaanden actief de mogelijkheid te bieden om hun reflectie te geven op het vonnis en daarmee rekening te houden bij het wijzigen van de strafvorderingsrichtlijnen.² Hiermee doe ik tevens de toezegging gestand om uw Kamer hierover te informeren voor het commissiedebat Slachtofferbeleid van 16 oktober a.s.³ Tot slot ga ik in deze brief in op de evaluatie van de Wet uitbreiding slachtofferrechten.

Afschrift vonnis

Eerder is uw Kamer erover geïnformeerd dat deze motie in eerste instantie is opgevat als een verzoek om slachtoffers automatisch te informeren over de inhoud van het vonnis – wat reeds mogelijk is⁴ – en dat pas later duidelijk werd dat bedoeld is om slachtoffers hierover te informeren door hen een fysieke kopie (afschrift) van het complete vonnis te verstrekken.⁵ Mede hierdoor heeft de uitwerking van de motie langer geduurd dan voorzien en is de genoemde datum in het dictum niet

¹ Kamerstukken 2021–2022, 33 552, nr. 97.

² Kamerstukken, 2023–2024, 29 279, nr. 846.

³ Stenografisch verslag commissiedebat Strafrechtelijke onderwerpen van 4 september jl.

⁴ Op grond van artikel 51ac van het Wetboek van Strafvordering (artikel 1.5.4 van het nieuwe Wetboek van Strafvordering) ontvangen slachtoffers die dat wensen informatie over de eindspraak in de zaak tegen de verdachte. Dit behelst informatie over de vraag of de verdachte veroordeeld is en zo ja tot welke straf. En ook of bijzondere voorwaarden zijn opgelegd en of er een schadevergoeding betaald moet worden.

⁵ Kamerstukken 2023–2024, 33 552, nr. 116.

gehaald. Ik benadruk dat ik een positieve grondhouding heb wat het doel van deze motie betreft, te weten dat een slachtoffer die dat wenst snel en op een laagdrempelige manier een afschrift van het vonnis ontvangt of kan inzien. Behoeften van slachtoffers kunnen verschillen en ik wil voorkomen dat slachtoffers die daar geen behoefte aan hebben ongevraagd met een afschrift van het vonnis geconfronteerd worden. Ik vind het daarom ongewenst dat een vonnis altijd en automatisch wordt verstrekt. Bescherming van slachtoffers die niet meer met de zaak geconfronteerd willen worden, is voor mij een belangrijke randvoorwaarde bij de uitwerking van de motie.

In artikel 365, vierde lid, van het huidige Wetboek van Strafvordering is opgenomen dat de Rechtspraak een afschrift van het vonnis verstrekt *op verzoek* van een slachtoffer. Dit vergt op dit moment dus een actieve handeling van het slachtoffer. Volgens het aanhangige wetsvoorstel van de eerste vaststellingswet nieuw Wetboek van Strafvordering zal voor slachtoffers die zich hebben gevoegd als benadeelde partij gaan gelden dat het vonnis op grond van artikel 4.4.7, vijfde lid, van het nieuwe Wetboek van Strafvordering, in zijn geheel zal worden verstrekt. Dit omdat een benadeelde partij een vordering heeft ingediend en daarmee als procespartij kan worden aangemerkt. Het past daarbij om op deze manier te worden geïnformeerd over de uitkomst van het strafproces. Met deze wetswijziging wordt voor een groot deel van de slachtoffers uitvoering gegeven aan de motie. Omdat dit op korte termijn nog geen invulling geeft aan het verzoek uit de motie, heb ik de Rechtspraak gevraagd om te bezien of er mogelijkheden zijn om het vonnis ook in de tussenliggende periode alvast te verstrekken.⁶ De Rechtspraak zal hierover later dit jaar besluiten. Ik zal uw Kamer in het eerste kwartaal van 2025 informeren over de uitkomst.

Met het oog op de motie zal daarnaast bij aanvullingswet in het nieuwe Wetboek van Strafvordering worden geregeld dat niet alleen de benadeelde partij, maar ook andere slachtoffers desgevraagd zo spoedig mogelijk kunnen beschikken over een afschrift van het gehele vonnis. In dat kader zal nog worden bezien hoe deze regeling nader kan worden vormgegeven. Op deze manier wordt ook voor slachtoffers, niet zijnde benadeelde partij, uitvoering gegeven aan de motie. Gezien deze stap zal ik met de Rechtspraak in gesprek gaan of er ook voor deze slachtoffers mogelijkheden zijn om in de tussenliggende periode het vonnis alvast te verstrekken. Daarnaast wil ik in de komende periode met de Rechtspraak verkennen of zij kunnen aansluiten op het slachtofferportaal [Mijnslachtofferzaak.nl](https://mijnslachtofferzaak.nl). Dit zou de mogelijkheid bieden voor de Rechtspraak om op een laagdrempelige manier *alle* slachtoffers die dit wensen zelf (digitaal) toegang tot het vonnis te geven.

In de tussentijd werkt de Rechtspraak aan twee verbeteringen die de bedoeling van de motie voor alle slachtoffers dichterbij brengt. Ten eerste wordt door de Rechtspraak gewerkt aan een landelijk en uniform werkproces voor het verstrekken van stukken. De verwachting is dat dit zal bijdragen aan het verkorten van de termijn waarop een vonnis op verzoek wordt verstrekt in regio's waarin dat nu lang(er) duurt. Rechtbanken gaan hier momenteel mogelijk verschillend mee om, wat een verschil kan verklaren in de termijn waarop een vonnis verstrekt wordt. Ten tweede wordt door de Rechtspraak gewerkt aan het landelijk uniformeren,

⁶ Het verstrekken van een afschrift van het vonnis behoort op dit moment niet tot de wettelijke taken van het Openbaar Ministerie (OM) of het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB). In tegenstelling tot waar de motie vanuit gaat, heeft het CJIB daarnaast ook niet de beschikking over het complete vonnis, maar enkel over een uittreksel om slachtoffers te kunnen informeren over de einduitspraak.

standaardiseren en daarmee sneller publiceren van vonnissen op rechtspraak.nl. Daarmee kunnen meer slachtoffers die dat wensen zelf een afschrift van het vonnis (digitaal en geanonimiseerd) inzien. Ik houd u via de voortgangsbrieven over de Meerjarenagenda Slachtofferbeleid op de hoogte van deze ontwikkelingen in relatie tot deze motie.

Reflectie vonnis

Tijdens het tweeminutendebat rechtspraak op 6 maart jl. heeft het lid Eerdmans (Ja21) een motie ingediend waarin hij constateert dat er ook bij de geïnformeerde burger een punitiviteitskloof bestaat, die meer gedicht moet worden. Gelet hierop stelt de motie voor dat het OM wordt verzocht om aan slachtoffers en nabestaanden actief de mogelijkheid te bieden om hun reflectie te geven op het vonnis en daarmee rekening te houden bij het wijzigen van de strafvorderingsrichtlijnen.

Voor ik nader inga op de motie, wil ik uiteenzetten wat wordt bedoeld met een punitiviteitskloof. Dit ziet op het fenomeen dat het publiek strenger zou willen straffen dan strafrechters in praktijk doen. Er is een aantal onderzoeken naar de punitiviteitskloof is gedaan. In een recent onderzoek van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum naar korte vrijheidsstraffen wordt empirisch onderzoek aangehaald naar de vraag of de (Nederlandse) samenleving de opgelegde straffen proportioneel vindt. Daaruit blijkt dat mensen over het algemeen vinden dat er te lichte straffen worden opgelegd. Uit onderzoek waarin mensen worden gevraagd welke straf zij zouden opleggen in een concrete situatie, volgt dat burgers over het algemeen zwaardere straffen opleggen dan rechters. Naarmate burgers meer informatie hebben over het misdrijf (en de omstandigheden van het geval), neemt het verschil in strafzwaarte tussen rechters en burgers af. Een eerder onderzoek van de Rechtspraak constateert dat de punitiviteitskloof weliswaar kleiner wordt, maar niet volledig is gedicht. Ook tussen leden van het publiek die zich op de volledige dossiers baseren en de strafrechters blijft een verschil bestaan. Uit internationale onderzoeken blijkt overigens ook dat mensen die slachtoffer zijn geworden van een misdrijf niet meer dan andere mensen menen dat er strenger gestraft moet worden.

De motie van het lid Eerdmans interpreteer ik als een pleidooi voor het opleggen van zwaardere straffen. In dat licht is relevant dat in het Regeerprogramma is opgenomen dat de wettelijke strafmaxima bij specifieke delicten passend moeten zijn bij de maatschappelijke ernst ervan en voldoende afschrikwekkend. Het kabinet zal een plan van aanpak opstellen voor de uitwerking van de diverse voorstellen tot verhoging van strafmaxima. Dit zal in de loop van 2025 aan uw Kamer worden aangeboden.

In relatie tot de Strafvorderingsrichtlijnen en de strafeis merk ik op dat het OM daarbij rekening houdt met de belangen van slachtoffers.⁷ Dit gebeurt op verschillende manieren. In de Strafvorderingsrichtlijnen zijn aanwijzingen (in de zin van artikel 130, zesde lid van de Wet op de rechterlijke organisatie) voor het OM opgenomen die betrekking hebben op de sanctietoepassing en het transactie- en rekwireerbeleid. Ze bieden het OM uitgangspunten bij het bepalen van een strafeis. Hierin komen ook specifieke factoren terug met betrekking tot het slachtoffer, zoals de kwetsbaarheid van slachtoffers en het aantal slachtoffers. Op de zitting kan het slachtoffer van een spreekrechtwaardig delict zich uitlaten over wat in zijn of haar ogen een gepaste straf zou zijn. Uiteindelijk is het aan de onafhankelijke rechter om in het individuele geval te bepalen welke

⁷ Staatscourant 2019, 14890, Openbaar Ministerie

straf passend is. De rechter oordeelt over de strafoplegging en is bij het bepalen van de straf niet gebonden aan de eis van het OM. Het komt zowel voor dat de strafrechter lagere als hogere straffen oplegt dan dat het OM eist. Slachtoffers die hebben aangegeven over het strafproces geïnformeerd te willen worden, krijgen informatie over de einduitspraak. De slachtoffercoördinator van het OM is het directe aanspreekpunt voor het slachtoffer. Het slachtoffer kan met de slachtoffercoördinator ook delen hoe hij of zij het proces ervaren heeft. Bij het Informatiepunt slachtoffers (IPS) kan het slachtoffer terecht met vragen op administratief niveau.⁸ Het OM onderhoudt daarnaast op reguliere basis contact met belangenorganisaties als bijvoorbeeld de Federatie Nabestaanden Geweldslachtoffers om zicht te houden op wat er speelt bij slachtoffers en betreft dit bij zijn beleidsvorming.

Ook bij het wijzigen van de Strafvorderingsrichtlijnen betreft het OM de belangen van slachtoffers, door de veranderende maatschappelijke context en daarmee ook de versterking van de positie van het slachtoffer in het strafproces mee te nemen. Daarnaast maakte het OM tot 2020 bij het opstellen tevens gebruik van burgerfora. Sinds 2020 raadpleegt het OM in samenwerking met ProDemos jongeren op middelbare scholen. Ook zet het OM de enquête gelijktijdig op www.om.nl, zodat eenieder die dat wil daar zijn mening kan geven. Op deze wijze worden de belangen van slachtoffers op een geobjectiveerde wijze meegenomen.

Het individueel bevragen van het slachtoffer over een door de rechter uitgesproken vonnis kan door slachtoffers als belastend worden ervaren. Het zou erop neer kunnen komen dat slachtoffers zich gedwongen voelen om hun mening over het vonnis te geven, terwijl niet alle slachtoffers van de reflectiemogelijkheid gebruik zullen of willen maken. Daarnaast kan het onjuiste verwachtingen wekken. Gelet op het feit dat in het huidige systeem de belangen van slachtoffers adequaat zijn geborgd bij het wijzigen van de Strafvorderingsrichtlijnen, slachtoffers hun rechten om te spreken en geïnformeerd te worden kunnen uitoefenen en er voorstellen tot het verhogen van strafmaxima zullen worden gedaan, is naar mijn inschatting voldoende tegemoet gekomen aan het verzoek uit de motie.

Evaluatie Wet uitbreiding slachtofferrechten

Tot slot informeer ik u over de evaluatie van de Wet uitbreiding slachtofferrechten.⁹ Bij de behandeling van de wet in de Eerste Kamer heeft de toenmalige Minister voor Rechtsbescherming toegezegd om deze na twee jaar (anders dan de gebruikelijke vijf jaar) te evalueren. De inwerkingtreding van de wet heeft in verschillende tranches plaatsgevonden. Ik heb het WODC gevraagd de evaluatie, waar mogelijk, gebundeld te laten plaatsvinden. Uw Kamer is schriftelijk over de inwerkingtreding van de verschillende onderdelen van de wet op de hoogte gebracht.¹⁰ Op dit moment loopt bij het Wetenschappelijk Onderzoek en Datacentrum (hierna: WODC) een nulmeting naar de verschijningsplicht voor verdachten die op 1 juli jongstleden in werking is getreden.¹¹ Daarnaast vinden er bij het WODC voorbereidingen plaats voor de nulmeting van het beperkt spreekrecht op de tbs- en pij-verlengingszitting, waarvan de inwerkingtreding is voorzien op 1 januari 2025.¹² Hierbij wordt ook het

⁸ Zie: Contact Informatiepunt Slachtoffers OM | Slachtofferrechten | Openbaar Ministerie

⁹ Staatsblad 2021, 220.

¹⁰ Kamerstukken II 2021–2022, 33 552 nr. 91, Kamerstukken II 2022–2023, 33 552 nr. 103, Kamerstukken II 2022–2023, 33 552 nr. 109, Kamerstukken II 2023–2024, 33 552 nr. 116.

¹¹ Art 258a Sv

¹² Art 6:6:10 en art.6:6:32 Sv

spreekrecht voor stief- en pleegfamilie betrokken.¹³ In 2026 zal worden gestart met (de voorbereidingen van) een inhoudelijke effectevaluatie van deze twee onderdelen.

Voor de overige onderdelen van de wet (te weten, de schriftelijke motiveringsplicht voor de politie bij het weigeren van een kopie van aangifte,¹⁴ de uitbreiding van de informatie aan het slachtoffer over het recht op informatie,¹⁵ de uniformering van het moment van uitoefening van het spreekrecht¹⁶ en het verzoek om vertaling van stukken in de tenuitvoerleggingsfase¹⁷) zal ik het WODC vragen een procesevaluatie uit te voeren. Hiermee kan naar ik hoop in de eerste helft van volgend jaar worden gestart. Aan de hand daarvan zie ik of het uitvoeren van een effectevaluatie voor deze onderdelen nuttig is. Ik zal u over de uitkomsten van voornoemde onderzoeken informeren.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
T.H.D. Struycken

¹³ Art. 51e, vierde lid Sv

¹⁴ Art. 163, zesde lid Sv

¹⁵ Art. 51ac, eerste lid, onder i Sv

¹⁶ Art. 311 Sv

¹⁷ Art 51c, zesde lid en art. 51ca, vijfde en achtste lid Sv